

Előzetes szempontok a Szolnoki Alternatív Gimnázium vizuálpedagógiai tananyagtervezéséhez (1994-es? szöveg)

(Vissza a tartalomjegyzékhez: <C:\KEPESKAP\tartalomjegyzék.doc> - [Előzetes szempontok](#))

Egyelőre még nem volt idő részletesebb kidolgozni, illusztrálni.

A tananyagtervezés előfeltételei:

A tanulók igényei

A gyakorlatban a tanulók következő típusaival találkozunk:

Jól motivált, kultúraéhes, több-kevesebb területet kitüntetett érdeklődéssel, másokat esetleg merev elzárkózással fogadó, különböző, de általában jó értelmi képességű gyerekek.

Nekik egyszerűen csak ki kell elégíteni az étvágyukat, illetve ha a tárgyból szeretnének felvételizni, fel kell készíteni őket, a tanórákon kívül.

/A kultúraéhség természetesen nem jelent konfliktusmentes tudásvágyat. Az esztétikai elsajátítással az ember egyúttal ki is fejezi magát. Nekem ez kell, én ez vagyok. Gondoljunk csak a serdülők között dúló zenei stílusháborúkra. Az önmagukat kereső gyerekek mereven elzárkóznak a tőlük idegen zenei kultúrától. Ez a választás gyakran válik demonstratívává, és egészen másfajta szorongásokat leplez. /

Céltudattal rendelkező, gyengébb képességű, szorgalmas, szürke kisegerek.

Nekik, ha nem a tárgyból tanulnak tovább, minél tömörebb, minél minimálisabb, de azért érdekes összefoglalót kell biztosítani, hogy előre küzdhessék magukat választott területükön.

Gyengén motivált, de jó képességű, gyerekek, akiknek még nem voltak katartikus kultúraélményeik, olvasmányaik, beszédmódjuk az igénytelen tömegkultúrát idézik.

Nekik kell a legjobb órákat tartani, olyan didaktikai remekműveket építeni, amelyek megadják azt a bizonyos katartikus élményt.

Gyengén motivált, gyenge képességű gyerekek.

Nekik valahogy túl kell élni a négy évet, felszedni a minimumot, ami az érettségihez, és az érett élethez kell, lehetőleg egy alternatív életmód ígéréteivel elengedni őket.

A rajz és műalkotás elemzés tantárgy, illetve egy képzőművészeti blokk kialakítása szempontjából teljesen másodlagos kérdés a konkrét előműveltség, a látvány utáni rajztudás. Az egyes témafeldolgozások során ez fejleszhető, javítható, de a legtöbb feladat fényképezőgéppel, montázsmódszerrel, vagy más, rajztudást nem igénylő technikákkal is megoldható. / A rajztanulás természetesen más kérgi területekre is fejlesztően hat, ezért, ha erre lehetőség van, mindig igyekszünk fejleszteni az ábrázoló technikát, de ez nem cél, csak eszköz. /

1. Tantárgyi felállás

A hagyományos iskolában a tananyagtervezésnek olyan kritériumoknak is meg kell felelni, amelyek nem a gyerekek érdekeit szolgálják. Ha van egy földrajz, vagy rajztanár, annak egész évben munkát kell biztosítani.

A tantárgyak műveltséganyaga mindig akkora, hogy a rendelkezésre állóhelyet kitöltse. Az iskola általában úgy képzei, mindenre neki kell megtanítania a gyereket. Amit az iskolában nem tanult meg, soha nem fogja tudni, amiről viszont itt szó esett, mindörökké benne marad.

A művelt ember eszményképének kialakítását a tantárgyakra osztott műveltséganyagban általában szakspecialisták végzik, így az egyes műveltségterületek túlhangsúlyozottak. Ez addig nem okoz problémát, amíg nem reprodukálható tudás igényével jelentkezik. Egészen más meghallgatni egy előadást a művészet keletkezésének problémaköréből, mit felkészülni belőle egy vizsgára. Csakhogy ha önmagának az előadásnak nincs olyan vonzóereje, hogy a gyerek aktívan kövesse, akkor egyedül a számonkérés biztosíthatja a figyelmét.

Bonyolítja a dolgot, hogy a fogyasztói szokásokkal szocializált, panelfalak közt felnőtt gyerekeknek meglehetősen sérültek a szociális készségei, kulturális igényei. A rövidre zárt sémáktól /akciófilmek, pornó, stb./ való elszakadáshoz esetleg kevésnek bizonyulhat a természetes serdülőkori kíváncsiság, elszakadásvágy, értéképpő ösztön.

A tantárgyak műveltséganyagának csökkentése ellen hat az a paradoxon, hogy az anyag ugyan szinte végletekig csökkenthető, kezdve onnan, hogy mondjuk Vitruvius matematikája nélkül nyilván lehet jó perspektív rajzot készíteni, egészen odáig hogy nincs szükségem a színek nevére ahhoz hogy fel tudjak festeni egymás mellé két színt. / Ismerek például egészen jó grafikust, aki német-magyar szüleitől egyik nyelvet sem tanulta meg tökéletesen, csak akadozva beszél, helytelen nyelvi szerkezetekben. Rajzban viszont jól fejezi ki magát. Ezen felbuzdulva természetesen nem tekinthetünk el a beszédtanítástól, de ha végletesen dislexiás gyerekekkel találkozunk, a példa biztató lehet. /

Nagyon gyakori az is, hogy a tanár egyoldalú képzőművészeti kultúrája okoz problémát. Nem tudja követni a serdülők sajátos réteggkulturáját. /Saját készítésű ékszer, a testfestés, fotómontázs, stb. / Ez azután egyfajta kulturális harc színterévé teszi a rajzórákat, ahol a nevelő +megpróbál példát adni a szépre, a jóra, felhívni a figyelmet a művészettörténet értékeire, Botticelli három gráciája táncát kísérik lelkesült szavak, közben a gyerekek matek házit készítenek, vagy firkálnak a könyvükbe.

Saját gyakorlatomban egyetlen módon tudom elkerülni ezeket a csapdákat. Bemegyek a gyerekek közé bizonyos prekoncepcióval, azután, érzékelve a helyzetet, elvárásaikat, kultúrájukat, értékrendjüket, ehhez alkalmazom a rendelkezésemre álló művészeti ill. didaktikai kultúrát.

Finom egyensúlyozó játék kezdődik, ahol a tanár azért mindig meghatározó egyéniség marad, de ha erős egyéniségek is vannak a csoportban, akkor ők is fokozatosan kezdeményező helyzetbe kerülnek.

A mellékelt tanmeneterv tehát csak egészen vázlatos, a bevezető foglalkozások tapasztalatai alapján dolgozom ki.

Az iskola szerkezete elkerülhetővé teszi a tananyagfejlesztés csapdáját. Egyrészt, mert nem főállású tanárokkal dolgozik, másrészt, mert a jól felkészült tanár szakmai kultúrája variabilis. /Ha a képzőművészeti nevelő, pl. drámapedagógiával, vagy szociálpszichológiával is foglalkozik, képes követni a gyerekek, más irányba vezető útjait is. A technikailag, elképzelhető tantárgyi variációk:

A/ Hagyományos rajz és művészettörténet órák, heti egy-két órában, vagy kétheti két órában /

B/ Két haladási ág.

Egyiken heti egy órában a hagyományos rajz és művészettörténet / a leendő tanárok, humán értelmiségiek számára /. Másikon heti két-három órában egy összevont művészeti nevelési tárgy az ének-zene, rajz, irodalom, történelem tárgyak anyagából összeállítva / a leendő reálértelmiség, illetve azok részére, akik már konkrét felkészülési tervvel rendelkeznek az egyetemre, főiskolára. Az irodalom, történelem persze megmarad a hagyományos, érettségire felkészítő szerepében is.

C/ Három haladási ág.

Az előző kettő mellé egy harmadik, intenzívebb felkészítő is járulna, fakultációként, azok számára, akik művészettörténet, vagy rajz, iparművészet, kézműves pályára mennének.

Ezen belül megint lehetne 3 aláágzat, az egyik rajziskola, a másik elméleti, művészettörténész képző, a harmadik kézművesképző lehetne.

Ez a felállítás még nem bontja meg a szokásos tantárgyi szerkezetet, csak árnyalja azt.

Szerkezetmegbontást a projektmódszer, illetve a házi vizsgamódszer jelenthetne.

Projektek

Több tantárgy összefogásával, komplex szemléletű projekt hetek, amelyben az éves anyag feldolgozása történik. A csatlakozó tárgyak számától függően nyúl bele az éves órarendbe.

Csak képzőművészeti projekt

Egy intenzív képzőművészeti hetet jelent, amely alatt az egész éves műveltséganyag minimumszintjét érjük el.

Tárgyi - technikai feltételek

Rajzfelszerelések

Alapfelszerelés / minden gyerek minden órán használhatja / Kiegészítő felszerelés: jó, ha van

Rajzlap, 1000 db a/4-es 1000 Ft

500 db a/3-as 1000 Ft

30 db ceruza, 600 Ft ; 30 db radír 600 Ft, 25 db rajztábla /5000 Ft / 10 készlet színes ceruza, 2000 Ft 10 készlet zsírkréta,4000 Ft 10 készlet filctoll,3000 Ft, 20 készlet vízfesték,4000 Ft, ecsetek, /1-3- 6- 8/ 20-20 db 4000 Ft, 20 tus, 600 Ft , 20db rajztoll,600 Ft, 20 készlet tempera, 6000 Ft ceruzaheggyező 800 Ft. 20db pasztellkészlet. 12000 Ft 100 db rajzszén 4000 Ft fixírcső 300 Ft 3 l Denaturált szesz 250 Ft

Ezek elhelyezésére, tárolására alkalmas rekeszes szekrény, doboz. Befőttesüvegek ecsettálnak, ecsettörlő rongy
Időnként minden gyerek használja:

színespapírok, 40 készlet 1200 Ft, 20 db olló, 6000 Ft, 20 tubus technokol ragasztó, 800 Ft fekete kréta, grafitrúd, agyag, Zagyvából szedhető, linómetsző készlet, készíthető. PVC lap, 600 Ft/m 1200 Ft nyomdafesték, 1/2 kg 600 Ft LB hígító 2 l 200 Ft

Csak a sikeres vázlatokat készítő gyerekek használják:

A/2-3-4-es műszaki rajzlap, 1000 Ft, egyéb rajzpapírok, olajfesték 4000 Ft, művész akvarellfesték, fotópapírok, 2000 Ft filmek, 1000 Ft, videó kazetták,2000ft, textilfesték,500 Ft, paraffin, fehér vászon.

A rajzsztár, számára gyűjthető anyagok, eszközök:

Egyéb:

Különböző drótok, kisméretű deszkalapok / szobortalapzatnak / , 20 - 150 cm-es farostlemez lapok, /Képalapnak / kartonpapírok /képalapnak / , méhviasz, paraffin/ batikoláshoz 2-5 kg / törlőrongy / nem műszálas, 40 kg / porfesték

/színenként 5-10 kg /, fotópapírok, pausz papír /10-20 cm-es darabok is jók / Lb vagy szint. hígító, / 20 l / Színes ill. fekete-fehér fotókat tartalmazó újságok, különböző jellegű fonalak, spárgák, modell gipsz / 20 kg / hurkapálca /200 db / műszaki rajzszőg / 400 db / arcfestékek, gézgipsz / 10 kg / enyves ragasztó papír / 1-2 kg /, Cellux jellegű ragasztó szalag, rossz esernyők /U idomú drótokkal/átalakítható ruhadarabok, kidobásra ítélt tárgyak /Objetekhez/kis méretű maradék papírok a nyomdából, fehér vászonbatikoláshoz,

Modellek:

faz és fémforgácsok rajzoláshoz, különböző egyszerű műszaki tárgyak /metszeti, axonometrikus és látszati rajzok készítéséhez modellek, kisszék / +hokedli / Tengeri csigák, kagylók. Egyéb csigák, kagylók, éti csigaház.

Növényi anyagok: Mákgubó / 40 db /, fosztatlan kukoricacső /40 db /, dió /40 db / Szőlőtőke /4 db /, hólyagfa termés /40 fűrt /, nádszál levéllel, /40 db /

Egyéb szükségleteink:

Iskolatábla, állványos reflektorok, lámpák.

Magnó, diavetítő, sötétítő függönyök

A drámapedagógiai- képzőművészeti módszerhez:

Kellékesdoboz / 2 db / Ruhák, egyszerű eszközök, / zseblámpa, kanál, stb., mindenféle tárgy, ami színpadon mozgásba hozható/ Zaj, zörejkeltésre alkalmas eszközök. nagy fólia,

Vízscap legalább két kifolyóval, vízszintes fenekű tálcákkal. / Batikolás, fotózás, stb. / Esetleg két vödör.

Tárolás: Eleinte mindennél fontosabb a variabilitás. /Banános, narancsos dobozok /

Tanmeneterv

Középiskolás program

1. Programbemutató.

Az ábrázoló rajz alapjai:

Tónusos tárgytanulmány /
Papírcsík, drapéria, papír
zsebkendő, mértani testek, kéz ./
Feldolgozás. A tárgy életre
keltése, egyszerű, kompozíciós
játék vagy asszociációs
kompozíció.

2. Jel táblázat
Kompozíció /Figuratív -Nonfig/

3. Rorschach

4. Adok egy jelet, illetve véletlen
jelek. Színespapír, anyagkollázs.

5. Papírcsík, fonál, egyéb
vonalas modell

6. Feldolgozás

7. Gömb rajz

8. Raszter
A gömb, szerkesztések

9. Folytatás

10. Forgástest csoport

11. Kompozíció háttérfohlból

12. Szabad komp.

Képzőművészeti változat

13.

Mértani testek r.

14.

Perspektív szerk.

15. Csonkolás

16. Eltolások

17. Lantos jelrendszer

18. Ikon jelek

19. Másolat

20 Változatok

21.

22

23. A kéz

24 Kéz tan. Drót, kocka, stb.

25. Fotó manipuláció

26. Történet a kézzel

27. Háló - Pók-lepke játék
Szín és vonal tervek /Nonf/

28. Egy háló berendezése

29. Alak tervek, ruhák

30. Zene, játék

31. Felvétel

32. Ikon jelek

33. Mozgásos ikonok

34. Pilinszky: Kétféle tér

35.

36. Falak

37.	56. Az expresszionizmus	76. Árnyék
38.	57. Cezanne	77. Árnyék és fény
39. TV	58.a posztimpresszionizmus	78. A szék
40. Gép tanulmányok	59. A Fauve	79. Terv
41. Abszurd gép	60. Analitikus kubizmus	80. Játék
42. Emberi alak	61. Ember - gép	81. Body Art
43. Az ember repülni tanul	62. Szintetikus kubizmus	82. Húsfestés
44. A mozgó forma	63. Futurizmus	83. A Happening
45. Akció rajzok	64. Mondrian/Barcsay	84. Nyomrögzítés
46. Külső tér	65. Kandinszkij	85. Egyéb posztavantgard
47.	66. A szürrealizmus	86. Körkép
48. feldolgozás	67.	<u>Drámai változat</u>
49 . A szertartás	68. Objekt	1. Szertartás
50. Az őstörténet	69. Aktion Painting	2. Az ősi jel
51. A középkorig	70.	3. Rorschach
52. A középkor	71. Assemblage	4. Pont
53. Manierista kísérletek	72. Installáció	5. Vonal
54. Az impresszionizmus	73.	6. szín
55. A késői impresszionizmus	74. Koncept Art	7. Apollinaire: Liens /Háló játék/
	75. Belső tér témák	8. Kapcsolatok
		9. Kép-játék terv
		10.
		11. Mértani testek
		12. Falak játék
		A szék
		A tükör
		Pilinszky: Kétféle tér
		Ablakok
		Arc
		Alak
		Platón: Barlang előtt állók
		Jelek
		13.a báb
		14.
		15.
		16. Textil tanulmányok

17.	Ikon fal	A csomag
18. Játék textillel	Ikon montázs	26. Csomag tervek
19. A zsák	Fénymás	27. Külső tér
20.	Festés	28. Átalakítás
21. Ruha átalakítása	Motívum	29. Tér tervek
22. A kéz Tan.	Üzenet játék	30. Festés
23.	Képi üzenetek	31. befejezés
24.	Bélyeg	32. zárás
25. A csomag	Az ember repülni tanul	

Bevezetés az avantgard és posztavantgard formaproblémáiba.

A Szolnoki Metszőkör középiskolás csoportja számára készült tervezet.

A csoport tagjainak többsége a Rajzoljunk Együtt kiadványban bemutatott feladatsorokon keresztül jutott el a képzőművészet műveléséig, néhány gyereknek távlati céljai is vannak, a többség azonban csak szabadidős tevékenységként üzi. Az egyes alkalmak három órás foglalkozásokat jelentenek, esetileg esetleg tovább is tarthatnak. A téma felvezetése minden esetben rövid, célratoró, nem az adott irányzat átfogó bemutatása a cél. Ideje általában 10-15 perc. Időnként nem az irányzat bemutatásával kezdünk /pl. Action Painting/, hanem, a formaproblémával, és csak a foglalkozás végén ismerkedünk meg magával az irányzattal. Ahol lehet természetesen, megismerkedünk az irányzat zenei, irodalmi alkotásaival is. A munka tervezéséhez főleg Hegyi Lóránd munkái szolgáltak segítségül. Szellemében pedig eke László középiskolás tankönyvéhez szeretne kapcsolódni. A foglalkozások célja: utógondozás. Az általános iskolából távozó gyerekek a későbbiekben nem kapják meg a szükséges mélyebb bevezetést a modern képzőművészet világába. Másrészt viszont saját kíváncsiságomat szeretném kielégíteni, hogyan lehetne mélyebben folytatni, a nyolcadik osztályban alkalmazott feladatokat. A sorozat egy középiskolás fakultációs program előtanulmánya lenne, így néhány szóban érintenem kell az elképzelt középiskolás munkát. Véleményem szerint a Beke könyv bevezető része egy általános +világnézeti, embertani / Kamarás / tantárgy keretei között kerülhetne bővebb kifejtésre, míg a történeti résznek a történelem tantárgy mellett lenne a helye. A vizuális műveltség elsajátításához pedig a tanulók választhatnának egy komplex, drámapedagógiai alapú tárgy, és egy hagyományos, alaposabb képzőművészeti jártasságot nyújtó tárgy között. Saját programom ez utóbbi tárgyból célozna meg egy szöveget.

Művészettörténeti esszé

Kezdetben voltak a szertartások, amikből képek születtek.

1. Östulok

A világ megkettőződött egy létezőre, és a létezőről alkotott képre.

A kép eleinte mágikus segédeszköz volt,

Aztán, ahogy egyre zártabbá formálódott a csak képzeletben vagy valóságban is létező / erről eltérnek a vélemények / fenti világ, megjelentek a másik világ lényegét itt-vagy túl kutató jelek. rajz, /Jin+Jang /

Ezt szokás elkülöníteni ábrázoló jellegű /zsáner / illetve organikus képek világára.

Egy szép pillanat. Az Egyiptomi, görög, Hellenisztikus Római késő római Román átúszás. 2. egyiptomi 3 . ATasszili fennsík pásztornépének átirata. 4. És Egy minőszi változat

Az istenek lejönnek az égből, előbb az Olympusra, majd a mindennapok világába, 5. görög közhelyekké válnak, majd összeolvadnak egyetlen, mindenén túl lévővé, a végtelen magasságban, fényben. 6. Hellenisztikus 7. Pompeji 8.

Bizánci mozaik 9. Ikon

A kép követi ezt az utat.

Levonulnak az európai népvándorlás hullámai, megszilárdul a rend. Az élet megint kiszámíthatóvá válik.

A kép ismét a jelenvalóban keresi a távollévőt. 10. Giotto

Lelkünk harmóniából van alkotva, s a harmónia azokban a pillanatokban születik, amikor a tárgyak, dolgok arányrendje láthatóvá, vagy hallhatóvá válik. A reneszánsz eszménye az arányos élet. / a léptékei nagyok/11. Leonardo

A fatörzs még egységes, de már készülődnek az elágazások. Mert Michelangelo másképp beszél: 12. Michelangelo

Aludnom jó, és még jobb hogy kő vagyok. amíg a kár s a szégyen ily nagyok. Boldog ki nem lát, és érzéstelen... Hát föl ne kelts! Szólj halkán körülem! 13. Michelangelo

És ha a törzsfá eddig elágazás nélkül kúszott valamerre - magasba- a föld felett- hanyatlott? + most megjelennek az első oldalhajtások:

A velencei festő azt mondja: A kép nem más, mint színek formák összhangja, saját élete. 14. Coreggio

15. Mária és Erzsébet találkozása. Kinéznék a képből valahová. Valami más világba.

16. Allegória a szenvedélyekről.

Matthias Grünewald azt mondja: 17. Az angyali üdvözlethez narancsos, meleg színek, 18. Krisztus szenvedéseire hideg zöldek illenek. A színek érzelmekeket fejeznek ki.

18. Greco, Spanyolországban megnyújtja az ég felé alakjait. A foltmozgást fejez ki.

19. Hieronimus Bosch a németalföldi Hertzogenbosch városkában azt mondja:

Az élet nagy kérdései csak metaforákban, allegóriákban fejezhetők ki teljességükben. Megfesti egy élet allegóriáját:

A halott, hitt a papoknak, sátán cimboráinak, megvásárolta a búcsúcédulákat, várja már a pokol, elnyeli, mint a madár a békát, jót röhög az ördög.

20. A legtöbb képét telezsúfolja ilyen allegóriákkal.

Titokzatos, misztikus alakok jelennek meg a képeken, a reneszánsz végén. Az arányos életnek befellegzett. Prosperó eltörti varázspálcáját. A kor hőse az Őrült Orlandó. Végletek évtizede. Manierizmusnak nevezzük, a modorosság korának. Korai hajtások. Nem száradnak épp le, de életerejük még kevés.

Búvópatakként élnek tovább, az ezerhétszázados években. Utolsó százada valamiféle látszategységnek. Mert már csak látszat. Már minden egész eltörött, minden darabokban. Oda az egységes rendi világ. Polgárosodunk. Kiegyenülünk. 21-22 Rembrandt 23. egy hajó

24-25 Watteau és Chardin. Az első nagy választ, a romantika és a klasszicizmus. Utóbbit hagyjuk békén Cezanneig. Nehezen viselem el. Chardent szeretem, mert a klasszikus harmónia eszményét egyszerű tárgyak közt keresi.

A romantikával, mondjuk Delacroixval hármassúthoz érkezünk.

26.

Delacroix újra felfedezi a színeket, a mozgást, és a mítoszt. /Utóbbit csak vékonyan, de áldozunk kicsit a hármassút szép látványáért az igazságból./

27. A mítoszt a múltba fagyva keresik a preraffaeliták. A nők megint elnéznek valahová. Csak ennyi, egy tekintet elkerüli a másikat, és már ránk fagy a csend.

28. Az impresszionista festő színbenyomásait adja vissza. Monet csak egy szem. De micsoda szem! - mondja majd Cezanne.

29. Az expresszionista számára a kép feszültség, dráma, mozgás, kiáltás, szenvedély, örület.

30. Cezanne az akivel a klasszikus eszmény, az arányos élet újraeled. Mindent megért az elődökből, mindent megemészt, képi rendbe foglal. Nem látványos festő. A festészet legbensőbb magánügye, amit csinál. Az utolsó nagy összegző.

31. Mert már Párizsba érkezett Picasso, és megfesti az Avignoni kisasszonyokat, a kubizmus kiáltványát. 32. 33.

34. Kandinszkij végletekig viszi az expresszionisták álmát. Képei megszabadulnak a tárgyi világtól.

Mások, például Barsay Jenő a tárgyak világából jutnak ugyanide. 35. 36.

Malevics megfesti fehér alapon a fekete, 37. majd a fehér négyzetet. üres hely Vége a festészetnek.

Azaz vége lenne, ha: 38.

A szürrealisták nem fedeznék fel, hogy csak az Nem biztos, csak a kétes a szememnek, S ami világos mint a nap: titok. Jól csak az alvó örökdió. Szobánk falán éjszaka titkos ajtók nyílnak, 39. valahová, ahol történik valami. Talán semmi egyéb, kibontanak egy zsák rongyot, lemérik hány kiló egy hattyú, vagy arról beszélnek ezerszeres ismétlésben....

A szürrealista kép a világ túlpártját kutatja.

Szürrealista szobor lehet egy talált tárgy is. 40. Duchamp: Üvegszárító Vagy egy tárgycsoport. 41.

Absztrakció, szürrealizmus. És két évtizedig semmi más. Már nem két évszázad, csak két évtized amíg elindul az új hullám. A néhány nagy ág ezer ágba szökken.

Az absztrakció minimalizálja programját: Minimál Art 42.

Pollock belép a képbe, fröcsköl, csap, vág, ken. Absztrakt expresszionizmus. 43.

Video részlet az akciófestésből

Ha már egyszer belépett a képbe, ott is marad az egész együtt válik művészetté. 44. Happeningeket rendeznek. A happening tréfa is, irónia is, hosszú gúnykacaj a komolykodó világ felett. 45.

Video részlet a szertartásból

De a tréfa nem igazán huszadik századi műfaj. Hajas Tibor húsfestményeit saját testével festi, nagy fehér lapra, 46.

Húsfestmény bemutató valakitől

A performance megkeményíti a happeninget, az alkotó elindul a szörnyeteg-isten felé, a labirintusba, a szakadék peremén. A kútban ott a halál. Megkísérti. ...

Gerda:

Túl kellene valahogy élni a világot. Ha lehet. Ez a kérdés, hogy lehet- ezen? Az öregek azt mondták, műveikben túlélnek. Egy nagy szart. A szar, az talán túléli.

Amit Gerda mondott, az a bio artból és az arte poverából leágazó bomlás art. De ne keresgéljünk tovább az ágak között. Nézzük a magunk fáját.

Az utolsó kép művér feltjait figyelmeztetésnek szántam. Poén, hecc, hülyéskedés jut elég-remélem minden napra. Mára is, a második menetben. De először próbáljunk meg iszonyatosan komolyan venni egy helyzetet. Iszonyatosan őszintéknek kell lennünk majd. Ezt elő kell készíteni.

Sötétben fogunk utat keresgélmi egymás között. Először visszahúzódunk magunkba, majd vakon elindulunk. Aztán nyitott szemmel kapaszkodunk egymás gondolataiba.

Aki nem bírja el a szembenézést önmagával, most távozzon!

Álljunk fel laza halmazban.

Hunyja le mindenki a szemét, és gondolatban, befelé figyelve, keresse meg a homlokát, koncentráljon rá, aztán lassan elindul a figyelmünk, végigsiklik az orrunkon, a szánkron, a nyakunkon, és elindul a kezünkön lefelé. Nehezedik a kezem.

Magam elé emelem a kezeimet, a könyököm érinti a testem, az alakrom vízszintesen. Nagyon lassan indulok el, ha előttem, van valaki, elengedem, elfordulok, óvatosan keresem az utamat.

Akkor jöhet a valódi fa. Ezt a nagy lapot kiterítjük, és elindítom középről a lombkoronát.

Tenger, ó a tenger. Szavak? Bennem néha mintha egy másik lény lenne, aki nem én vagyok, de ijesztően rokonok vagyunk.

Szavaink csak bensőnk mélytengerében élnek,
Felszínre bukva szétrobbannak,
Miként mélyről hozott halak

Felszín. Alatta vérerek.

Ti ezután lelkeket fogtok halászni

Itt szemben ült velem valaki, Ami a lelket illeti,

Felszínén megcsillant a fény.

Kérjük folytatni.

A fénybe, a világoosságban, oly távol mindentől.

Előkészítés:

Törzsfához való papír felrakása.

Diavetítő beállítása / Betározott diák/

Magnó beállítása

Video kamera-TV összeállítása, beállítása. kazetta,

Nagy papírok, filctollak bekészítése a farajzoláshoz. /Filckészletek/

1. Előzmények: A művészet funkcióváltásai / Németh Lajos /.

A művészetek keletkezése, funkcióváltásai, a manierizmus preavantgard kísérlete. Klasszicizmus és romantika, az avantgard csirái. Beszélgetés a művészet mindennapi funkciójáról /Műv. tört. dia sor/

2. Az impresszionizmus

Leonardo megfigyelései Az impresszionista, expresszionista, szimbolista hármastól. Turner, Delacroix, Goya.
Az impresszionista szinten.

Erzékenyítő gyakorlatok, játékok. Impresszionista akvarellek csendeletről. /Impressz. dia sor 1./

3. Az impresszionizmus /2/

Újabb impresszionista kép festése, a színek rögzítésekor elszakadunk a látványtól. Előkészítjük az expresszionista tanulmányokat. /impr. dia sor 2./

4. Az expresszionizmus

Grünewaldtól az expresszionistákig. Szín és tónuskontrasztok. A mozgó vonal. Expresszionista csendélet, portré, stb. /expr. dia sor/ Expresszionista akvarell, tus, tempera, olaj, stb.

5. Cézanne

Leonardo művészetelmélete és gyakorlata. A cézanne-i moduláció és realizáció. Egy Cézanne festése.
/Akvarell/ /Cézanne dia sor/

6. Posztimpresszionista kísérletek

A Fauves. /Posztimpresszionista sor, Matisse / Egy posztimpresszionista kép festése, szabad technika.

7. Az analitikus kubizmus

Cézanne levelei. Néger népművészet. Az avignoni kisasszonyok. Analitikus kubista kép csendeletről

8. A szintetikus kubizmus

Jelek származtatása. A tér és a sík közötti átmenet technikai problémái. A hátsó nagy tömegekből történő építkezés. A kubizmus eltérő karakterű képviselői Szintetikus kubista kompozíció

9. A nonfiguratív festészet 1.

Mondrian útja Barcsai Jenő. A látványtól a feldolgozásig. Sorozat készítése.

10. A nonfiguratív festészet 2.

Kandinszkij Az expresszív nonfigurativizmus Klee, Ernst, Masson. Nonfiguratív kompozíciók 11. A konstruktivisták út

12. A szürrealizmus előzményei

Bosch. A preraffaeliták és a szimbolisták A dada A szürrealizmus Montázsok készítése

13. A szürrealizmus 2.

Képek készítése Montázs + Frottázs + Újrafestés sorozat

14. Objek

Szép, mint egy esernyő és egy varrógép véletlen találkozása a műtőasztalon. Játék talált tárgyakkal. Talált tárgyakkal ismételjük meg a montázskészítést.

15. Aktion painting

Pollock és Rhotko Radikális absztrakt expresszionizmus. A kép csak végtermék. Képcsínálási akciótervek.

16. Kivitelezés

17. Assemblage A Merztől az Assemblage-ig.

18. Installáció

19. Koncept Art

A kivitelezhetetlen installáció jelzése Land art. Fénymásolt képek átalakítása.

20. Body art

A testfestés előzményei Mozgásos szoborjáték Testfestés dia rávetítéssel, fénykép készítése.

21. A happening

Az eddigi tervek felhasználásával Happening tervek

22. Kivitelezés, nyomrögzítés

23. Spurensicherung

A város nyomai Egy képzelte város nyomai Kvázi mitológiai cselekvések tervezése

24. A performance

Hajas Tibor Húsfestmények

25. Egyéb posztavantgard irányzatok

Pop art, Minimál art, Hard edge, Informel, stb.

26. Körkép az élő magyar művészetről

Bevezető foglalkozássorozat

1. Bevezető beszélgetés, ismerkedés, igényfelmérés, video, dia bemutató.

Mindenekelőtt: Tantárgyi célok: a kis papírlapok? / Ha közben bárkinek üzenete lenne, névvel, vagy név nélkül. / vagy szóban?

Bemutakozás: Negyven éves, papíron kiváló pedagógus, valójában napról napra élő ember, akinek még mindig meglehetősen sok titkot rejt a gyermekek, felnőttek, a művészet világa. Hol a lélek érdekel jobban, hol a technika. Hogy pontosan a képzőművészet, az egyetlen dolgot jelent: van, amit helyettem senki nem tesz. A rajztechnika kialakítása. Egyébként pedig folyton valami nyújtózás valami bizonytalanért.

"Arra vagyunk ítélve, hogy szellemünk börtönében töltjük el életünket. Bútorozzuk be, tehát, tegyük lakályossá szellemünket, amennyire csak lehet."

Egy másik felfogás. Egy jól bebútorozott villa sokkal többet ér, mint egy jól bebútorozott emberi szellem.

Praktikusan:

Néhány képet kiraktam már, most még egy kis video részletet mutatnék. Középiskolások munkái.

Terveim szerint a következőkről lehetne szó:

Nem lehet együtt tanítani azokat, akik sportlövők, és azokat, akik katonák szeretnének lenni. A sportlövőt csak célozni kell, megtanítani, a katonát túlélni. Ha a sportlövő elfárad, kiszáll. A katona nem tud. Aki képzőművészek közül, kemény dresszúrára kell fogni. Ez nem fér be az alapórákra. Aki viszont csak vasárnap, a vurstliban szeretne puffogatni, annak felesleges a dresszúra.

Lenne, aki nem járna be a rajzórákra, hanem:

- Sutyihoz vagy Matúzhoz járna fakultációra, valamint, ha ennek igényét érzi, átolvashatná a Beke könyvet, és ebből egyéni konzultációt kérne valamelyiküinktől.

- Sehova sem járna, a képzőművészeti területet egyelőre kihagyná, történelem, irodalom, stb. órákon úgyis szóba kerül valami, év vége felé beszámolna egy kis anyagból, vagy részt venne egy művészeti hétfégén.

- Lenne, aztán aki bejárna:

- Választhatna egy játékosabb, illetve egy komolyabb foglalkozás közül választhatnának.

A játékosabb az tulajdonképpen egy olyan klub, ahol nem puszkizós játékok mennek, hanem ábrázoló művészetiek. Ez persze elég tág kör. / Matúz is valami ilyesmit tesz. /

- A komolyabb pedig olyan sorozat, ahol a látvány utáni ábrázolásból kiindulva bolyongunk a művészetek világában.

- Létezik egy harmadik út is, az impresszionizmus történetétől a posztavantgardig követni a formanyelv változásait.

- Ezt meg lehetne tétetni egy alakrajz fakultációval azoknak, akik rajzból szeretnének felvételizni.

Hogy ezek a csoportok összejönnék-e, az már órarendi probléma is. A tanulmányrajz mindig beépülhet, de nem tudok korrigálni. A játékmódszer ellene hat a képcsínálásnak.

A mai foglalkozáson megpróbálom mindhárom réteget érinteni.

2. Látvány utáni rajz, feldolgozással.

Bevezető játék: A vonal

Barcsay rajz elemzése

+ Húzzunk vállból, fokozatosan erősödő, végighúzott, lendületes vonalköteget.

+ Párokban vonaljáték. Nonfiguratív: Egyenes, ívelt,

Figuratív

Modell rajz: Ki-ki rajztudásának megfelelően

Most itt néhány módszert mutatok, ami sokuknak ismert lesz, másoknak nem annyira.

Olasz barokk rajzokat mutatok.

A vázoló vonal: Vállból húzott, fokozatosan erősödő, lendületes vonalköteg. Zsírkréttával a/3-as lapra. Valami sötétebb színnel.

A hátuljára modellrajz kerül.

Három lap.

A vázolás során először csak úgy, érzéssel teszem fel a legnagyobb lapot, majd korrigálok. Szemmérték, vagy mérés a ceruzával.

Ezután a következő jön, megint megsaccolom az arányokat, főleg a széleknél. Majd a harmadik.

Ellenőrzök, felerősítem. Ráteszem lapjára fektetett krétával a tónusokat. Először halványabban húzom meg, majd erősítem.

Ugyanezt megtehetem úgy is, hogy a vonalak eltűnjenek. Ilyenkor nagyon halványan dolgozok, és finoman engedem ki a vonalakat. De ezt már térbeli modellen tesszük meg.

Kis papírcsík, lehajtott füllel.

A modell iszonyú egyszerű, de nem sokkal könnyebb megrajzolni, mint egy fejet, ugyanis tudunk róla valamit, és ez elnyomja azt, amit látunk. Tudjuk, hogy a fület lehajtottuk, de tényleg lenn van?

Először rajzoljuk meg amit, tudunk. 1perc. Ez is csak az arányok miatt.

De tényleg így néz ki?

Hol a két sarok, Rajzoljunk képzeletben egy koordinátarendszert.

Kész a vonalrajz.

Miféle tónusjelenségeket figyelhetünk meg?

Önárnyék, vetett árnyék, / Köztük finom előjelváltás/ vonalszerű vetett árnyék, finom kontraszt, illetve reflexfény. A vetett árnyék elmosódó vagy határozott szélű lehet, és persze finoman tagolódik.

Ezt a bonyolult tónusrendszert csak fokozatos fejlesztéssel tudjuk feltenni.

Először vázlatosan tesszük fel, majd kiengedjük a vonalakat.

Akinek még maradt ideje, energiája:

Kis papírhenger a képsíkrendszerben.

Vagy akármilyen.

Vagy Folyosó címszó feldolgozás.

Feldolgozás

Élőkép, kompozíció vonalak témára. fénykép, történet vonalakkal

3. Vizuális játék

Láncba kapcsolódunk. Magában mindenki kigondol egy kézzel adható jelet, továbbadja.

A jel lehet konkrét vagy elvont jelentésű. /Kézfogás, vagy egy misztikus jel/

Ezután láncot alakítva ülünk le, és papírlapokat adogatunk egymásnak. Mindenki rárajzol egy egyszerű jelet, majd továbbadja a szomszédjának. Az megváltoztatja a jel egyetlen elemét.

Szabályok: Az első körben tilos a poénkodás. Mindig csak egy elemet változtassunk! Tartsuk be a táblázatformát.

Változtatható elemek:

Vonal Szabályos- szabálytalan; szögletes - ívelt; lágy,- merev; lendületes - bizonytalan,

Tömeg: zárt - nyitott; vízszintes- függőleges - ferde; tagolt- tagolatlan;

Felület: Zárt-áttört; egynemű- összetett;

Stb.

Ha kész, mehet egy üzenet játéktetszés szerint. De lehet közös rajz is egy nagy papírra, ahol gyorsan lehet bárki rajzára reagálni.

A következő feladat:

Az első üzenetjáték elemeiből kompozíciót építeni:

Ez lehet ábrázoló, vagy nonfiguratív.

Az elemeket csak nagyítani, kicsinyíteni, többszörözni, vagy egymásba montírozni lehet, de nem lehet átalakítani.

Technika: tetszés szerint.

4. Rorschach

+Nem hagyom ki ezek közül a regulák közül a szemlélődésnek egy újonnan feltalált módszerét, bár kicsinyesnek és szinte nevelésnek tűnhet, mégis, amilyen csekély, éppolyan hasznosan ébresztgeti a szellemet változatos leleményekre; s ez nem más, mint hogy megfigyeled a mindenféle foltokkal tarkított falakat vagy a különféle keveredésű köveket, ha ki kell találnod valamilyen színteret, különböző tájakra emlékeztető dolgokat találhatsz ott, hegyekkel, folyókkal, sziklákkal, fákkal, hatalmas síkságokkal, völgyekkel és halmokkal ékeset; meg mindenféle csatajeleneteket is láthatsz, meg furcsa figurák élénk mozgalmasságát, arckifejezéseket, viseleteket és számtalan sok dolgot, amiket tökéletes és jó formába önthetsz; e falaknál és törmelékeknél ugyanaz következik be, mint a harangszónál, melynek zengéséből kicsendül minden név és minden szó, amit elképzeltél.

Ne tartsd jelentéktelennek amit mondok, se unalmasnak, állj meg néha, és nézd meg a falak foltjait, vagy nézz bele a hamvadó tűzbe, föl a felhőkbe, vagy le az iszapra s más hasonló helyekre, ha ezeket jól megfigyeled, a

legcsodálatosabb leleményekre jutsz, amelyek a festő szellemét új invenciókkal töltik meg: emberek és állatok küzdelmei, tájak, vagy félelmetes dolgok különféle kompozíciói, például ördögök és hasonló szörnyek; ezeket ha megcsinálod, becsületedre válik, mert a kusza dolgok a szellemet új felismerésekre serkentik, de előbb érd el azt, hogy azoknak a dolgoknak, amiket ábrázolni akarsz, minden részletét jól meg tudd teszi, az élőlények tagolódását, meg a tájakét is, vagyis köveket, fákat, s egyebeket.

/Leonardo da Vinci: Trattato della pittura Corvina, 1973, 53. o/

Foltbalátásos festés temperával.

5. foglalk. Beszélgetés a bevezető foglalkozásokról

Az előző foglalkozásokon belekóstoltunk néhány jellegzetes művészetpedagógiai módszerbe.

A klasszikus rajztanítás útja: Látvány utáni tanulmányok, kinek - kinek a maga stílusában.

Majd a látvány feldolgozása, különböző módszerekkel.

A tanmenetet itt a rajztechnikai fejlődés logikája határozza meg. Kis hengerek, kis termések, tekeredő szalagok, üvegek, kockák, belső és külső tér, majd emberi alak.

A képzőművészeti műhelyben nem a rajztechnika fejlesztése a lényeges, hanem a foglalkozásonként megszülető műalkotás.

Ennek két formája van. Egyik: ha végigkövetjük a művészettörténet folyamatát az impresszionizmustól napjainkig.

Másik, ha témaköröket alakítunk ki.

A játék, vagy drámapedagógiai módszer. Ekkor a rajzfejlődés eléggé esetleges, mintegy mellékes dolog. A lényeg a fantázia, a kreativitás fejlesztése. Önismeret, lélektani ismeretek.

+ Végül elképzelhető olyan munka is, ahol csúsztatva beszéljük meg a feladatokat, és mindig mindenki maga dönti el, hol szeretne dolgozni. Ekkor minden vonulat szerepelhet.

A beszélgetés végeredménye:

A többség a klasszikus rajzórák mellett döntött, ahol a látvány utáni rajztanulás folyamatát időnként feldolgozások frissítik.

6. fogl A gömb

A mai foglalkozáson a gömbbel fogunk foglalkozni. Három rétege lesz a foglalkozásnak.

+ Akiknek nem jelent problémát egy tónusos gömb megrajzolása, vagy nem szeretnék tovább finomítani a technikájukat, megpróbálkozhatnak egy Cornelis Escher rajz megfjtésével. Ehhez az első fél órában nem adok segítséget, csak annyit, hogy három iránypontos perspektív szerkesztés.

Le lehet másolni, lehet valami hasonlót rajzolni, de lehet gömböt csonkolni axonometrikus vagy perspektív térben.

A másik lehetőség a gömb tónusos rajza lesz, először egy gömb, aztán vagy három gömb, vagy raszteres technikával ismétljük a magában álló gömböt.

Ehhez a raszter táblázat nyújt segítséget.

A harmadik egy játék lesz, aminek a végén nonfiguratív, erősen absztrakció felé hajló, illetve realista képeket készíthetünk.

+ a gömb tónusos rajza

Nagyon óvatosan kezeljük mai modelljeinket! A pingponglabdák könnyen maszatolódnak, a ragasztás könnyen elenged. / Utóbbi miatt a labdák játéokra már alkalmatlanok! / a ceruzával ne ellenőrizzék az árnyékokat, könnyen ottmarad a grafitnyom.

Tanulmánylapot fogunk készíteni, tehát úgy helyezzük el az egyes rajzokat, hogy a rajzok közt ne keletkezzen aránytalanul nagy üres tér.

A fény felőli oldalon a háttér szürkés, a gömb fehéren világít.

Alul fekete a vetett árnyék, szinte teljesen fehér a gömb, a felszóródó reflexfénytől.

Aztán a vetett árnyék közepe világosodik ki a gömb által leszórt fénytől.

A vetett árnyék fokozatosan elenyészik.

A gömbön fokozatosan megjelenik az önárnyék, a sötét oldal széle azonban megint csak kap egy kis világos árnyalatot.

Ismét jelentkezik a tónusok előjel váltása.

Vállból rajzoljunk, bátran, lendületesen, teljes köröket. Azután, ha szüksége, fél vagy negyedkörökkel korrigálunk.

Nagyon halvány tömegvázlatból induljatok ki! Ha erős lett, lapjára fordított radírral halványítsatok!

Mindenki annyit rögzítsen ezekből amennyit, elbír. Nem baj, ha a tónusozás lázában eltorzul a gömb.

7. fogl. A gömb - Játék

A mai foglalkozáson magam sem tudom, mit fogunk csinálni. Van két kiindulópontunk. Peer Gynt az erdőben vadhagymát gyűjt. Fogja a hagymát, hántja le a leveleket. A külső réteg, roncsos küzdő hajótörött. A következő: utas bőr. Aztán jön sorra az aranyásó, a próféta, az úr, a beteg bőre. Sok a burok, a héj, de nincs magja. A héj embert, ha megnézed, olyan, mint a hagyma. Van egy külső héja, aranyos, poénos fickó. Leválasztod. Alatta ott vannak az olvasmányai, kultúrája, leválasztod, alatta ott vannak a mindennapi szokásai, viselkedései, leválasztod, és egyszer csak nem marad semmi. De ezek a héjak is csak úgy ott vannak egymáson.

A mag embernél ezek nem egymásra boruló héjak, hanem van egy mag, egy belső erkölcsi tartás, értékrend, ami átjárja valamennyi rétegét.

A Csutak és Gyáva Dezsőből mesélem el azt a részt, amikor Bruck kiülteti Dezsőt az ajtó elé. Dezső felhúzza a lábait, /gömbbé zárul/ és eltűnik.

Egyelőre hagyjuk Dezsőt és Peer Gyntöt, nézzük meg, technikailag hogyan tudunk gömbbé zárulni.

Egy ember gömb helyzetben. Milyen konkrét helyzetek lehetnek ezek. / Alvás, anyaméhben a magzat, görcs. Kissé nyitottabb gömbben: támadás előtti összehúzódás, védekezés, stb.

Most előbb, lazításként nézzünk meg egy gömb helyzetet több emberből. Valaki középen ül, a többiek bezárják egy gömbbe a testükkel.

Valaki beül, beáll középre, és a testtartásával, arckifejezésével utasítást ad, miféle körbe zárják be a többiek. /Az előzőek mintájára./

Másik változatban a gömböt alkotók egyike dönt, miféle gömbhéjat formál, a többiek követik.

Megbeszélhetjük, milyen érzés volt a gömbben lenni.

Körbeálljuk az utolsó szereplőt. Mesélek. Térjünk vissza Peer Gynthez

Peer Gynt áll a kör közepén. Találkozott egyszer az erdőben a manókkal. Azt mondták neki: A manó az, aki mindig elég önmagának. Peer eliszonyodik a manó léttől, de ő is vallja. Az ember legyen elég magának. Ne éljen szolgáló életet. És jönnek az életei. Álljuk körül Peert, és a testtartásunk, az arcunk fejezzen ki egy-egy élet lehetőséget!

Most már csak az a feladatunk maradt, hogy erről a megélt szoborról emléknymot hagyjunk. Egy mag köré szervezzünk formákat, amik ezeket az élethelehetőségeket idézik, formáikkal, színeikkel.

Közben a rajzolóknak közül néhányan már végeztek a gömbbel.

Ha három gömböt állítunk egymás mellé, tovább bonyolódik a helyzet. A három hengerhez hasonlóan kell megrajzolnunk őket. Csakhogy amíg ott senki nem jöhetett rá, ha rosszul helyeztük el a hengereket, itt a legapróbb pontatlanság is lehetetlenné teszi a korrekt tónusozást. Hisz ha rossz helyen bukkan elő a hátsó labda, nem helyezhetem el rá értelmesen a vetett árnyékokat. Nagyon gondosan kell tehát feltennem a tömegvázlatot.

Az első halvány vázolás után pontosítsuk a takarási pontokat!

Rajzoljuk meg a gömbök takart részeit is.

Ellenőrizzük a tapadási pontok helyzetét!

A tónusozásnál próbáljuk megérteni a látott jelenségeket, honnan kerülnek a felületre a fények.

Korrektúra körút.

Eszközök: Felragasztott ping-pong labdák, egyes illetve hármás modell, a tároláshoz papírkereteket használunk.

KF 69

8. . fogl Raszter

Az elmúlt alkalommal, a gömb tónusjelenségeivel, a gömb szerkezetével, illetve a Peer Gynt hagyma metaforájával foglalkoztunk. Akinek félbe maradt a munkája, folytathatja.

Ma a gömb illetve más modellek raszteres rajza következhet.

Akinek a raszter nem tetszik, henger tanulmányokat végezhet, vagy edényszerkesztést. /Rajzoljunk együtt könyv nyomán/ A raszterezés méretproblémákat vet fel. Mi az a méret, ami már összeolvad a szemünk előtt, és milyen távolságból olvad össze. Egy raszterezett kép különböző távolságokból különbözőképpen hat.

/ Raszteres fényképsorozat /

A drámajátékban ma a mérettel fogunk foglalkozni. A mértékkel. Küszöbingereket keresünk. Erősítjük.

Aztán képeket készítenek.

Két tűvel keresem a küszöböt egy kézfejen.

Beszélgetés, van-e ugrás a természetben?

Tekintet hideg-meleg váltásában keressük a léptéket.

Egy kéz érintése megy át fokozatosan valami másba. Szóljunk, ha felismertük a szándék módosulását.

Raszteres képeket nézünk. Szabad munka.

9. fogl. A síkból a térbe

Az előző foglalkozások tulajdonképpen végig a tér és a sík átmenete körül mozogtak. Amikor valamit meg akartunk rajzolni, a térbeliség illúzióját keltettük a síkon.

Most a sík és a tér között fogunk közlekedni.

+ Szabad térformálás gézgipsz segítségével

+ Pilinszky: Kétféle tér Tér rajzok

10. A drapéria

Tanulmány rajz

11. Drapéria feldolgozás

+ Kiindulhatunk az elkészült drapéria szobrokból, ezek lemásolása, gazdagítása, háttérbe helyezése.

Változatok készítése egy témára.

+ a drapéria mozgó vonala.

+ Kockás, csíkos drapériák

+ Összegyűrt drapéria

+ Kötéldarabok

+ Dombormű, plasztika agyagból, drapéria témára.

+ Modell drapériák

+ Térbeli szerkezetek drapériából